

Międzynarodowy
Dzień
Języka
Ojczystego

21 luty 2024

Międzynarodowy Dzień Języka Ojczystego

Międzynarodowy Dzień Języka Ojczystego, inaczej Międzynarodowy Dzień Dziedzictwa Językowego jest corocznym świętem obchodzonym 21 lutego. Zostało ono ustanowione przez UNESCO w 1999 roku jako upamiętnienie wydarzenia w Bangladeszu, gdzie w 1952 roku 5 studentów uniwersytetu w Dhace zginęło podczas demonstracji, w której domagano się nadania językowi bengalskiemu statusu języka urzędowego.

Według ONZ co najmniej 40% spośród języków używanych na świecie w roku 2016 zagrożonych było wyginięciem. Od 1950 r. zanikło 250 języków. Międzynarodowy Dzień Języka Ojczystego ma w założeniu dopomóc w ochronie różnorodności językowej jako dziedzictwa kulturowego.

Shaheed Minar (Pomnik Męczenników) przed uniwersytetem w Dhace

Język polski powstał z zachodniego wariantu języka prasłowiańskiego i wywodzi się z języka praindoeuropejskiego. Wyróżniamy 5 okresów periodyzacji języka polskiego:

- przedpiśmienny – od X w. do połowy XII w.
- staropolski – od X w. lub połowy XII w. do przełomu XV i XVI w.
- średniopolski – od XVI w. do końca XVIII w.
- nowopolski – od końca XVIII w. do 1939 r.
- współczesny – po 1939 r.

Strona tytułowa dzieła o polskiej ortografii pt. „Orthographia” Stanisława Zaborowskiego, wydanie z 1518 roku

Język polski jest zróżnicowany – wyróżniamy w nim 6 głównych dialektów, czyli regionalnych odmian języka polskiego, używanych na terenie Polski i Kresów Wschodnich oraz wykazujących znaczną odrębność od standardowej polszczyzny.

- wielkopolski
- małopolski
- mazowiecki
- śląski
- kaszubski
- nowe dialekty mieszane

Najstarsze zabytki języka polskiego

1. Dagome iudex – dokument z końca X wieku, w którym władca Polski Mieszko I przekazuje „Civitas Schinesghe”, czyli „Państwo Gnieźnieńskie” pod papieską opiekę; zawiera polskie nazwy geograficzne.

Item in alio thomo sub Joh. xv. pp.
dagome iudex ⁊ oze senatrix. ⁊ filij conū
mifici. ⁊ lambertus. legunt beato ferro
comulisse unā civitate nūm. q̄. ē. schig-
nelne. cū omīb; suis p̄ntentis m̄sa
hof affines. sicuti incipit a p̄mo latere
longū mare sine. Præte usq; in locum
q̄ d̄r rulle. ⁊ finet rulle extendente usq;
in Etacca. ⁊ usq; ad flum̄ odere recte
in locū qui d̄r alemuroc ⁊ ab ipsa ale-
mura usq; in frā mure. ⁊ a sine recte
mura odere. ⁊ exinde ducente iuxta
flum̄ odere. usq; in p̄dictā civitate
schinesghe.

Dagome iudex

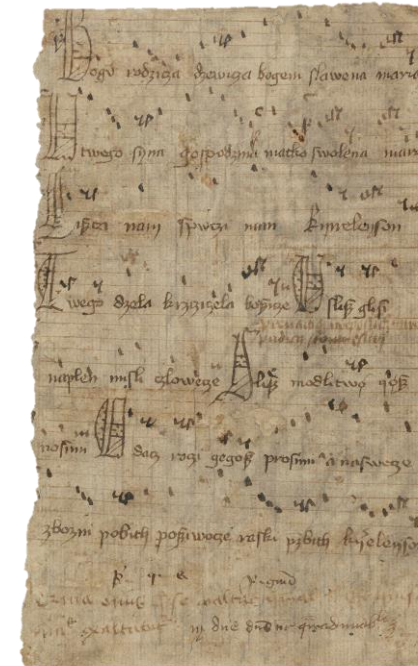
2. Księga Henrykowska – spisana w XIII wieku, zawiera pierwsze pełne zdanie w języku polskim (choć prawdopodobnie z wpływami czeskimi): „Dać ać ja pobruczę a ty poczywaj”

Księga Henrykowska

Najstarsze zabytki języka polskiego

1. Bogurodzica – średniowieczna polska pieśń religijna i najstarszy zachowany wraz z melodią polski tekst poetycki, spisana najprawdopodobniej w XIII lub XIV wieku.

Bogurodzica

2. Biblia królowej Zofii – najstarsze polskie tłumaczenie Starego Testamentu. Przekład został wykonany w 2 tomach na zlecenie żony Władysława Jagiełły, królowej Zofii Holszańskiej. Rękopis ukończono w latach 1453–1455.

Biblia królowej Zofii

Przykłady łamańców językowych

Chrząszcz brzmi w trzcinie w
Szczebrzeszynie,

W szczękach chrząszcza trzeszczy
miąsz,

Czcza szczypawka czka w
Szczecinie, Chrząszcza

Szczudłem przechrzciał wąż, Strząsa
skrzydła

Z dżdżu, A trzmiel w puszczy, tuż
przy Pszczynie,

Straszny wszczyna szum...

Jola lojalna z nielojalną Jolą łajają jowialnego lokaja.

Na półce stoją butelki oetykietkowane i
nieoetykietkowane.

Na wyrewolwerowanym wzgórzu przy
wyrewolwerowanym rewolwerowcu leży
wyrewolwerowany rewolwer wyrewolwerowanego
rewolwerowca.

Na wyścigach wyścigowych wyścigowa wyścigówka
wyścignęła wyścigową wyścigówkę o numerze sześć.
Trzy wszy zaszywszy się w szwy, szły w szyku po trzy
wszy.

W czasie suszy szosą suchą Sasza szusował na szyszce.

Zdemitologizowane i zdemistyfikowane
niezidentyfikowane obiekty latające.

Tracz tarł tarcicę tak takt w takt, jak takt w takt tarcicę
tartak tarł.

Przykłady łamańców językowych

Było sobie trzech Japońców: Jachce, Jachce Drachce,
Jachce Drachce Drachcedroni.

Były sobie trzy Japonki: Cepka, Cepka Drepka, Cepka
Drepka Rompomponi.

Poznali się: Jachce z Cepką, Jachce Drachce z Cepką
Drepką, Jachce Drachce Drachcedroni z Cepką Drepką
Rompomponi.

Pokochali i pobrali się: Jachce z Cepką, Jachce
Drachce z Cepką Drepką, Jachce Drachce
Drachcedroni z Cepką Drepką Rompomponi.

Mieli dzieci: Jachce z Cepką mieli Szacha, Jachce
Drachce z Cepką Drepką mieli Szacha Szarszaracha,
Jachce Drachce Drachcedroni z Cepką Drepką
Rompomponi mieli Szacha Szarszaracha Fudzi Fajkę.
Kto powtórzy całą bajkę?

Bzyczy bzyg znad Bzury
zbzikowane bzdury,
bzyczy bzdury, bzdurstwa bzdurzy
i nad Bzurą w bzach bajdurzy,
bzyczy bzdury, bzdurnie bzyka,
bo zbzikował i ma bzika!

Ciekawostki o języku polskim

1. W naszym kraju obowiązują dwa języki urzędowe: polski i kaszubski. Ponadto mamy dialekty: mazowiecki, małopolski, wielkopolski, śląski, mieszane na wschodzie kraju i nowe dialekty mieszane na zachodzie i północy. Dzielią się one na kilkadziesiąt gwar; niektóre z nich występują zaledwie w kilku miejscowościach
2. W 1285 na zjeździe w Łęczycy postanowiono o używaniu języka polskiego obok łaciny w szkołach katedralnych i klasztornych
3. W dużym przybliżeniu przeciętny Polak czynnie zna (czyli używa w wypowiedziach) nie więcej niż kilkanaście tysięcy słów, natomiast biernie (rozumie, ale nie używa) – ok. 30 tysięcy słów
4. Polacy uwielbiają zdrabniać słowa: kawusia z mleczkiem, herbatka z cytrynką, 2 kilo ziemniaczków, milusi koteczek...

Przykłady języka kaszubskiego

Ciekawostki o języku polskim

1. Język polski - obok chińskiego, węgierskiego i fińskiego - to jeden z najtrudniejszych do nauki języków świata. Sprawia to skomplikowana gramatyka z mnóstwem wyjątków oraz „szeleszczące” zgłoski, do których trzeba mieć naprawdę giętki aparat mowy.
2. Oprócz „szeleszczących” liter dodatkowym narzędziem tortur dla obcokrajowców są tzw. „dwuznaki” czyli: cz, ch, sz, rz, dz, dż i dź.
3. Na całym świecie po polsku mówi około... 50 mln ludzi! Oczywiście większość z nich mieszka w Polsce, ale duże polskojęzyczne społeczności znajdziemy również m.in. w USA, Kanadzie, UK, Izraelu, Argentynie, Brazylii i Białorusi. Z osobami mówiącymi po polsku możemy też spotkać się w Danii, Estonii, Serbii czy Nowej Zelandii.

STRASZNA SUSZA

W Szczekocinie, w strasznej głuszy,
straszna susza chaszcze suszy.
„Ale susza!” - szepcze grusza.
„Liszka w podróż nie wyrusza,
wietrzyk drzewem nie poruszy,
szczaw nie puszy pióropuszy,
nie zatrzeszczą skrzydła chrząszcza
i nie przemkną węże w gąszczach.
Každy krzaczek i stworzenie
ma na suszę uczulenie -
wszak gdy susza wszystko suszy,
každy suszy ma po uszy.
Lecz gdy deszcze spadną ze trzy
wszystkim w chaszczach się polepszy”.